

До спеціалізованої вченої ради
Д 26.007.01 в Національній
академії внутрішніх справ
03035 м. Київ, пл. Солом'янська, 1

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата юридичних наук, доцента Гребенюка
Максима Олександровича на дисертацію Мураненко Катерини Юріївни
«Юридико-психологічні засади профілактики адміністративних
правопорушень, вчинюваних неповнолітніми дітьми», подану на
здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук за
спеціальністю 19.00.06 - юридична психологія

На сучасному етапі розвитку української правоохоронної системи, змін та удосконалення структури органів державної влади й місцевого самоврядування досить актуальними постають проблеми забезпечення прав і свобод людини, особливо дитини, чіткого правового регулювання статусу неповнолітніх, підвищення ефективності заходів, спрямованих на надійне забезпечення їх правового захисту, підвищення ефективності діяльності державних органів з попередження правопорушень серед цієї категорії осіб. Можна впевнено стверджувати, що правопорушення неповнолітніх та молоді є важливою проблемою в українському суспільстві. Адже це не лише кримінологічне й деліктологічне питання, але й моральне, педагогічне, соціально-психологічне, пов'язане із формуванням життєвої позиції молодих громадян – майбутнього нашої держави. Саме цій проблемі присвячене дисертаційне дослідження Мураненко Катерини, основна наукова спрямованість якого реалізується у визначенні психологічних засад профілактики адміністративних правопорушень, вчинюваних дітьми, та розроблення пропозицій і рекомендацій щодо її вдосконалення.

ВІСЛ НАВС	
В. №	4384
24	11
кількість аркушів	
8	—

роботах, дотримуватися вимог комендантської години, періодично зустрічатися з офіцером-наставником тощо). Найбільш перспективними його результатами є: формування поваги до соціальних та правових норм; захист суспільства завдяки ефективному застосуванню альтернативних видів покарань; зменшення ризику вчинення повторних правопорушень.

В результаті узагальнення ознак, що характеризують психологію підлітків-правопорушників, виділено такі категорії неповнолітніх правопорушників: випадкові – у цілому правослухняні неповнолітні особи, які скоїли протиправні вчинки під впливом екстремальних для них обставин, але в особистості яких є певні передумови до протиправної поведінки (мотивація, характер тощо); ситуативні – особи, яким властива певна суперечливість мотивації поведінки (наявність як протиправних мотивів, так і мотивів дотримання правових норм); послідовні – особи, яким притаманна свідомо протиправна поведінка, активний пошук чи самостійне створення відповідних ситуацій.

Наприкінці дисертаційного дослідження запропоновано авторське бачення системи загальної й індивідуальної профілактики адміністративних правопорушень неповнолітніх, яка поділяється на такі групи:

1) суспільно-політичні – посилення боротьби з негативним впливом деліктогенних чинників, підвищення суспільно-політичної активності громадян, розвиток профілактичної спрямованості в діяльності трудових колективів та інших соціальних груп;

2) культурно-виховні – підвищення рівня моральної та правової культури громадян, формування в них поваги до соціальних, правових та інших норм, поваги до закону;

3) соціально-психологічні – подолання елементів антисуспільної психології, створення морально-психологічної нетерпимості до правопорушників (принцип громадського засудження протиправної поведінки);

делінквентної поведінки неповнолітніх дітей; визначити психологічні детермінанти делінквентної дитячої поведінки; окреслити особливості сучасного стану й можливості врахування психологічних особливостей неповнолітніх дітей при розбудові системи профілактики адміністративних правопорушень в Україні; запропонувати соціально-правові заходи та сформулювати пропозиції щодо вдосконалення юридико-психологічних засад профілактики адміністративних правопорушень дітей.

Досить переконливо виглядає емпірична база дослідження, яку складають результати аналізу вивчення справ про адміністративні правопорушення (132 справи), опитування працівників підрозділів ювенальної превенції (78 осіб), опитування працівників міських центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (56 осіб).

Заслуговує на увагу висновок авторки, що найбільш дієвим засобом зниження кількості адміністративних правопорушень неповнолітніх є формування адміністративно-деліктної чутливості суспільства, адже існує значний регрес сучасної української спільноти, який проявляється через такі чинники: відсутність реагування на нецензурну лайку дітей у громадських місцях, яка стала досить поширеним явищем; збільшилася кількість неповнолітніх, які перебувають у громадських місцях у стані алкогольного сп'яніння чи іншому адиктивному стані; паління неповнолітніми цигарок не викликає осуду й активного несхвалення оточення. Цілеспрямована робота в цьому напрямі повинна сприяти формуванню моральної особистості, здатної усвідомлювати наявність конкретного деліктного явища; негативного ставлення до делікту; активної (відкритої) форми вираження особистого ставлення до нього.

У дисертації обґрунтовано доцільність створення в межах підрозділів ювенальної превенції України системи пробації – встановлення нагляду за підлітком-делінквентом з покладенням на нього певних зобов'язань і обмежень, але без ізоляції від суспільства (брати участь у громадських

Актуальність теми дисертаційного дослідження безсумнівна, вона чітко сформульована дисертантом та зумовлена, перш за все, тим, що профілактика адміністративних правопорушень неповнолітніх розглядається сьогодні як один із пріоритетних напрямів внутрішньої політики України. Крім того, необхідно погодитись з позицією автора про недосконалість вітчизняного законодавства у цьому напрямку, а також що однією з причин вчинення адміністративних правопорушень є педагогічна і соціальна занедбаність неповнолітнього, затримка психічного розвитку чи й розумова відсталість.

Вищевикладене дає підстави вважати, що дослідження проблем причин вчинення адміністративних правопорушень неповнолітніми дітьми дозволить відповісти на питання, чому настільки поширені правопорушення неповнолітніх, а також запропонувати комплекс науково-практичних заходів юридичного та психологічного характеру, що допомогли б їм запобігати.

Теоретико-методологічна основа дослідження ґрунтовна і всебічна. Автор не лише наводить, але й критично переосмислює науковий доробок відомих вчених, формулює відповідне авторське ставлення до проблеми в цілому, причин та основних чинників протиправної поведінки, доцільних та адекватних заходів загальної й індивідуальної профілактики.

Метою дисертаційного дослідження авторка визначила визначення психологічних засад профілактики адміністративних правопорушень, вчинюваних дітьми, та розроблення пропозицій і рекомендацій щодо її вдосконалення; вона конкретизується у виважених та зрозумілих завданнях: охарактеризувати сучасний стан і структуру адміністративних деліктів, вчинюваних дітьми; надати оцінку стану нормативно-правового забезпечення профілактики адміністративних правопорушень неповнолітніх осіб; узагальнити зарубіжний досвід профілактики адміністративних правопорушень дітей та з'ясувати межі й можливості його впровадження в Україні; встановити особливості прояву та юридико-психологічні чинники

4) адміністративно-правові, основними механізмами реалізації яких у всіх випадках є переконання та примус.

Висновки дисертаційного дослідження свідчать про завершеність роботи, її безумовну практичну спрямованість і наявність суттєвого доробку в галузі юридичної психології, окреслюють перспективу подальшого вивчення та впровадження в практичну діяльність одержаних результатів. Однак хотілося б звернути увагу на деякі питання, стосовно яких позиція автора не виглядає достатньо аргументованою:

1) дисертанткою зазначається, що найбільш розповсюдженими адміністративними правопорушеннями, які вчиняють неповнолітні в Україні, є: паління тютюнових виробів у місцях, де це заборонено законом; розпивання пива, алкогольних та слабоалкогольних напоїв на вулицях, у закритих спортивних спорудах, у скверах, парках, у всіх видах громадського транспорту та в інших заборонених законом місцях або поява в громадських місцях у нетверезому вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль; дрібне хуліганство, тобто нецензурна лайка в громадських місцях, образливе чіпляння до громадян та інші подібні дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян; дрібне викрадення чужого майна шляхом крадіжки, шахрайства, привласнення чи розтрата. Окрім цього, мають місце: незаконне виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах; злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі працівника поліції, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця; заняття проституцією.

Також в дисертації неодноразово згадується термін «Булінг», проте дисертантка значною мірою більшу увагу приділяє іншим правопорушенням. Варто б було, напевно, більше уваги приділити цьому досить новому, проте не менш небезпечному правопорушенню. В Україні, за різними даними, з випадками булінгу в колі однолітків стикалися близько 67 % дітей. Близько

40 % з тих дітей, які постраждали від булінгу, ніколи не розповідають про це своїм батькам;

2) емпірична складова дисертаційного дослідження базується на матеріалах, одержаних у межах Черкаської, Сумської, Миколаївської та Київської областей. Не зупиняючись окремо на вимогах до формування вибірки, зазначимо, що східний регіон України має свої специфічні соціально-економічні та соціокультурні відмінності, і це, ймовірно, впливає на змістові характеристики делінквентності неповнолітніх;

Незважаючи на це, дисертація Мураненко Катерини Юріївни «Юридико-психологічні засади профілактики адміністративних правопорушень, вчинюваних неповнолітніми дітьми» написана на достатньому методологічному рівні, з широким використанням загальної та спеціальної літератури, й має наукову цінність і практичну значимість.

Таким чином, дисертація дисертаційного дослідження Мураненко Катерини Юріївни «Юридико-психологічні засади профілактики адміністративних правопорушень, вчинюваних неповнолітніми дітьми» є завершеною кваліфікованою самостійною науковою працею, що містить результати проведених авторкою досліджень. Нею отримані нові науково обґрунтовані результати, які в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, що має суттєве значення для юридичної психології, а саме профілактики адміністративних правопорушень, вчинених неповнолітніми дітьми.

Дисертація відповідає паспорту спеціальності 19.00.06 «Юридична психологія», пунктам 9, 11, 12, 13 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (з відповідними змінами від 27 липня 2016 року № 567), а також Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12 січня 2017 року № 40.

Дисертантка Мураненко Катерина Юріївна, на підставі прилюдного захисту, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.06 «Юридична психологія».

Начальник спеціальної кафедри № 2 Інституту
Управління державної охорони України Київського
національного університету імені Тараса Шевченка
кандидат юридичних наук, доцент

Максим ГРЕБЕНЮК

«23» 11 2020

Григорій Гребенюк
засвідчує

